

SHALOM HARTMAN מכון
INSTITUTE הרטמן שלום

Pikuach Nefesh: The Primacy of Saving a Life

Elana Stein Hain

Hartman@Home: Talmud from the Balcony
April 22, 2020

1.	Tosefta Shabbat Chapter 15	1
2.	Mekhilta d'Rabbi Ishmael Ki Tissa, Masekhta de-Shabbata Parasha 1	2
3.	Babylonian Talmud Yoma 85b	2
4.	Leviticus 18:5	3
5.	Sifra Aharei Mot 8:12	3
6.	Sifra Aharei Mot 8:13	3
7.	I Maccabees 2:29–41	4
8.	Babylonian Talmud Yoma 82a–83a	5
9.	Ayelet Hoffman Libson, <i>Law and Self-Knowledge in the Talmud</i> , p. 147	7

Dr. Elana Stein Hain is Scholar-in-Residence and Director of Faculty at the Shalom Hartman Institute of North America, where she serves as lead faculty and oversees the content of lay and professional leadership programs. Elana also co-leads the Created Equal research team with Joshua Ladon.

Elana earned her doctorate in religion from Columbia University with a dissertation on the topic of legal loopholes in rabbinic law. She is an alumna of the Yeshiva University Graduate Program in Advanced Talmudic Studies (GPATS) and the Consortium in Jewish Studies and Legal Theory Graduate Fellowship. Elana served for eight years as a clergy member on the Upper West Side of Manhattan, at both Lincoln Square Synagogue and the Jewish Center, and taught at the Wagner School at NYU. She lives on the Upper West Side of Manhattan with her family.

The Shalom Hartman Institute is a leading center of Jewish thought and education, serving Israel and North America. Our mission is to strengthen Jewish peoplehood, identity, and pluralism; to enhance the Jewish and democratic character of Israel; and to ensure that Judaism is a compelling force for good in the 21st century.

Shalom Hartman Institute of North America
475 Riverside Drive, Suite 1450
New York, NY 10115
212-268-0300
info@shalomhartman.org | www.shalomhartman.org

1. Tosefta Shabbat Chapter 15

אמ' ר' יוסה מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת שני את שבתתי תשמרו יכול מילה ועבודה ופיקוח נפש ת"ל אך חלק פעמים שאתה שובת ופעמים שאי אתה שובת

Rabbi Yose said: What is the source for violating the Sabbath to dig someone out from under debris? Scripture states: "And keep my Sabbaths" – perhaps this means that we would not perform circumcision or Temple worship or [saving a life on the Sabbath by] digging through debris? Therefore, Scripture states: "But" which differentiates: sometimes you rest, and other times you do not.

ר' ליעזר או' מילה דוחין עליה את השבת מפני מה מפני שחייבין עליה כרת לאחר זמן והרי דברים קל וחומר ומה על אבר אחד ממנו דוחין את השבת דין הוא שידחה שבת על כולו אמרו לו ממקו' שבאת מה להלן ודיי ולא ספק אף כאן ודיי ולא ספק

Rabbi Eliezer says: Why do we break the Sabbath to perform circumcision? Because one is liable to excision eventually if it is not done. This creates an *a fortiori* argument: if we violate the Sabbath for one limb, shouldn't we violate the Sabbath for an entire body? They said to him: [We can argue] based on your source: just as that is a case of certainty and not doubt, so too we would only be permitted to violate the Sabbath in cases of certain death and not in cases of doubt.

אמ' ר' עקיבא וכי במה החמירה תורה בעבודה או בשבת החמירה בעבודה יותר מבשבת שעבודה דוחה את השבת ואין שבת דוחה אותה והרי דברים קל וחומר ומה עבודה שדוחה את השבת ספק נפשות דוחה אותה שבת שעבודה דוחה אותה אינו דין שספק נפשות דוחה אותה הא למדת שספק נפשות דוחה את השבת

Rabbi Akiva said: What is Torah more severe about – the Temple worship or the Sabbath? The Temple worship, for after all, it overrides the Sabbath and not vice versa. And so there is an *a fortiori* argument: If Temple worship overrides the Sabbath, and a possible mortal danger overrides it, then certainly the Sabbath which Temple worship overrides should be overridden by a case of possible mortal danger! So you have learned that possible mortal danger overrides the Sabbath.

ר' אחא אמ' משם ר' עקיבא הרי הוא אומ' אם במחתרת ימצא הגנב וגו' בעל הבית מהו ודיי או ספק הוי או' ספק אם הורגין נפש להחיות נפש בספק דין הוא שידחו את השבת להחיות אמ' נפש בספק דין הוא שידחו את השבת להחיות נפש בספק

Rabbi Aha said in the name of R. Akiva: Behold Scripture states: "If the thief shall be found burrowing in..." for the homeowner, is this a case of certain or possible death? Possible death. And if we allow for the killing of the burrowing thief to save a life in a case of doubt, certainly they would override the Sabbath to save a life!

הא לא נתנו מצות לישראל אלא לחיות בהן שני אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וחי בהן ולא שימות בהן אין כל דבר עומד בפני פקוח נפש חוץ מעיז וגלוי עריות ושפיכות דמים במי דברים אמורים שלא בשעת השמד אבל בשעת השמד אפיי מצוה קלה שבקלות אדם נותן נפשו עליה שני ולא תחללו את שם קדשי וגוי ואומי כל פעל הי למענהו

So, the commandments were not given to Israel except for them to *live* by them, as is said: “That which a person shall do and live by them” – live by them and not die by them. There is nothing that overrides saving a life except for idolatry, illicit sexual unions and murder. When is this the case? Not in a time of destruction, but in a time of destruction, even the lightest of mitzvot, a person should give their life for it, as is said: “And you shall not profane My sacred Name, etc.” and it says, “All that God has made is for God’s own purpose.”

2. Mekhilta d’Rabbi Ishmael Ki Tissa, Masekhta de-Shabbata Parasha 1

...רבי שמעון בן מנסיא אומר, הרי הוא אומר, ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם, לכם שבת מסורה, ואי אתם מסורין לשבת.

...Rabbi Shimon son of Menasia says: behold it says, “And you shall guard the Sabbath for it is consecrated to *you*” – the Sabbath is given over to *you*, and you are not given over to it.

רבי נתן אומר, הרי הוא אומר, ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם, חלל עליו שבת אחת, כדי שישמור שבתות הרבה.

Rabbi Natan says: Behold it says, “And the Children of Israel shall guard the Sabbath to do the Sabbath throughout their generations,” – violate one Sabbath for someone so that they will keep many Sabbaths in the future.

3. Babylonian Talmud Yoma 85b

א"ר יהודה אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא דידי עדיפא מדידהו (ויקרא יח) וחי בהם ולא שימות בהם
אמר רבא לכולהו אית להו פירכא בר מדשמואל דלית ליה פירכא

Rav Yehuda said that Shmuel said: If I would have been there, I would have said that my proof is preferable to theirs, as it states: “You shall keep My statutes and My ordinances, which a person shall do and live by them” (Leviticus 18:5), and not that one should die by them.

Rava commented on this: All of these arguments have refutations except for that of Shmuel, which has no refutation.

4. Leviticus 18:5

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-חֻקֹּתַי וְאֶת-מִשְׁפָּטַי, אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם : אֲנִי, ה'

You shall keep my laws and my rules, which a person shall do and shall live by them. I am the Lord.

5. Sifra Aharei Mot 8:12

וְחֵי בָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא, וְאִם תֹּאמַר בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהֵלֵא סוּפוֹ מֵת הוּא הָאֵל מַה אֲנִי מְקַיֵּים וְחֵי בָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא, אֲנִי ה' נֹאמֵן לְשֵׁלֶם שְׂכָר.

And one shall live by them – in the world to come, for if you say in this world, why in the end one dies! So how can I uphold “and one shall live by them”? In the World to Come. “I am the Lord” – trustworthy to pay the reward.

6. Sifra Aharei Mot 8:13

וְחֵי בָהֶם לֹא שִׁימוֹת בָּהֶם, הִיָּה ר' יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר מִנֵּיִן אַתָּה אוֹמֵר שֶׁאִם אָמְרוּ לוֹ לְאָדָם בֵּינוֹ לְבֵינָן עֲצֻמוֹ עֲבוּד עִ"א וְאֵל תִּהְרַג יַעֲבוּר וְאֵל יִהְרַג תִּלְמוּד לּוֹמֵר וְחֵי בָהֶם לֹא שִׁימוֹת בָּהֶם, אוֹ אֲפִילוֹ בְּרַבִּים יִשְׁמַע לָהֶם תִּ"ל וְלֹא תַחֲלֹלוּ אֶת שֵׁם קֹדֶשׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי

And one shall live by them – and not die by them. Rabbi Yishmael said: from where do we say that if they told someone privately, “Worship foreign gods,” he should not die, but rather transgress and not die? So says Scripture: “And one shall live by them” – and not die by them. And even if told in public (to worship foreign gods), he shall listen to them? So says Scripture: “You shall not profane My holy name, that I may be sanctified...”

7. I Maccabees 2:29–41

וכל האנשים אשר נגעה תורת ה' בלבבם הלכו אחריהם וינוסו המדברה. וישבו שם הם ונשיהם וטפם ומקניהם, כי גבר הקצף מאוד מאוד. וישמעו אנשי המלך בעיר דוד אשר בירושלים כי רבים הכבידו את לבם לבלתי עשות את מצות המלך. וכי גם עזבו את הערים להסתתר במדבר ונקבצו אליהם עם רב. ויקומו פתאום להתגולל עליהם ביום השבת. ויאמר להם: עד אנה מיאנתם לשמוע בקול המלך, קומו נא וצאו מזה ועשו את מצוותיו וישבתם בטח. ויענו ויאמרו, לא נצא, כי את דבר המלך לא נעשה, ואת השבת לא נחלל. וייגשו אל המערה ויערכו כלי מלחמה לקראתה. והאנשים אשר בקרבה לא הרימו את ידיהם לירות אבן או לסכור את פיה. ויאמרו אליהם: נמותה הפעם בניקיון כפנו, והשמים והארץ עדים בנו כי בזדון תהרגונו. ויפלו עליהם ביום השבת, ויהרגו כל אשר במערה. וימותו הם ונשיהם וטפם ומקניהם. ויהיו המתים כאלף נפש.

ומתתיהו ורעיו שמעו את הדבר וייצר להם מאוד. ויאמרו איש אל אחיו: אם עשה נעשה כאשר עשו אחינו, לבלתי התייצב לפני הגויים בעד נפשנו ותורתנו, עוד מעט והשמידונו. ויועצו כולם ביום ההוא לאמור אם הילחם ילחמו אויבינו בנו ביום השבת, ויצאנו לקראתם ועמדנו על נפשנו, ולא נמות כמות אחינו במערות.

²⁹ At that time many who were seeking righteousness and justice went down to the wilderness to live there, ³⁰ they, their sons, their wives, and their livestock, because troubles pressed heavily upon them. ³¹ And it was reported to the king's officers, and to the troops in Jerusalem the city of David, that those who had rejected the king's command had gone down to the hiding places in the wilderness. ³² Many pursued them, and overtook them; they encamped opposite them and prepared for battle against them on the sabbath day. ³³ They said to them, "Enough of this! Come out and do what the king commands, and you will live." ³⁴ But they said, "We will not come out, nor will we do what the king commands and so profane the sabbath day." ³⁵ Then the enemy quickly attacked them. ³⁶ But they did not answer them or hurl a stone at them or block up their hiding places, ³⁷ for they said, "Let us all die in our innocence; heaven and earth testify for us that you are killing us unjustly." ³⁸ So they attacked them on the sabbath, and they died, with their wives and children and livestock, to the number of a thousand persons.

³⁹ When Mattathias and his friends learned of it, they mourned for them deeply. ⁴⁰ And all said to their neighbors: "If we all do as our kindred have done and refuse to fight with the Gentiles for our lives and for our ordinances, they will quickly destroy us from the earth." ⁴¹ So they made this decision that day: "Let us fight against anyone who comes to attack us on the sabbath day; let us not all die as our kindred died in their hiding places."

8. Babylonian Talmud Yoma 82a–83a

משנה עוברת שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה חולה מאכילין אותו ע"פ בקיאים ואם אין שם בקיאים מאכילין אותו על פי עצמו עד שיאמר די :

Mishnah: A sick person – they feed him/her according to experts, and if there are no experts present, they feed the patient according to him/herself, until s/he says “enough.”

...אמר ר' ינאי חולה אומר צריך ורופא אומר אינו צריך שומעין לחולה מ"ט (משלי יד) לב יודע מרת נפשו פשיטא מהו דתימא רופא קים ליה טפי קמ"ל רופא אומר צריך וחולה אומר אינו צריך שומעין לרופא מ"ט תונבא הוא דנקיט ליה

Gemara:...Said R. Yannai: If the patient says s/he needs [food] and the doctor say s/he does not need – they feed the patient according to his/her own assessment. What is the reason for this? The heart knows its own bitterness (Proverbs 14:10). If the doctor says s/he needs food and the patient says s/he does not need – they feed the patient according to the expert. What is the reason for this? S/He has been seized by a stupor.

תנן חולה מאכילין אותו ע"פ בקיאים אין ע"פ עצמו לא ע"פ בקיאים אין על פי בקי אחד לא הכא במאי עסקינן דאמר לא צריכנא וליספו ליה ע"פ בקי לא צריכא דאיכא אחרינא בהדיה דאמר לא צריך מאכילין אותו ע"פ בקיאים פשיטא ספק נפשות הוא וספק נפשות להקל לא צריכא דאיכא תרי אחריני בהדיה דאמרי לא צריך ואע"ג דאמר רב ספרא תרי כמאה ומאה כתרי ה"מ לענין עדות אבל לענין אומדנא בתר דעות אזלינן וה"מ לענין אומדנא דממונא אבל הכא ספק נפשות הוא

We learned in the mishnah: We feed a patient based on experts – i.e., not based on the patient's own word; based on multiple experts not only on one.

No. What are we dealing with here? Where the patient says: I do not need to eat. Why not feed the patient then based on the advice of one expert?

No, one needs two experts in a case in which there is a third expert who (along with the patient) says that patient does not need to eat. In such a case, we feed the patient on the word of the two experts. Obviously! That is a case of possible loss of life, and we are lenient in such cases!

No, one needs two experts in the case in which there are two other experts who (along with the patient) say that the patient does not need to eat. And even though Rav Safra says there is no difference between 2 witnesses and 100 witnesses, that is in the case of court testimony. But for the case of assessments we should follow the majority of opinions. But that is only for assessments for monetary issues, whereas for possible loss of life, we do not follow the majority.

והא מדקתני סיפא ואם אין שם בקיאים מאכילין אותו על פי עצמו מכלל דרישא דאמר צריך

But still, given that the Mishnah ends with “and if there are no experts present, we feed the patient on their own word,” we can deduce that in the beginning of the mishnah the patient said s/he did need to eat!

חסורי מיחסרה והכי קתני בד"א דאמר לא צריך אני אבל אמר צריך אני אין שם בקיאים תרי אלא חד דאמר לא צריך מאכילין אותו על פי עצמו

There is a lacuna in the formulation, and this is the way the Mishnah should be read: Under which circumstances? When the patient said “I do not need [to eat].” But if s/he said “I need [to eat],” if there are not two experts present who say “s/he need not [eat]” but only one, they feed the patient according to him/herself.

מר בר רב אשי אמר כל היכא דאמר צריך אני אפי' איכא מאה דאמרי לא צריך לדידיה שמעינן שנאמר לב יודע מרת נפשו

Mar b. Rav Ashi said: In any case where [the patient] said “I need [to eat],” even if there are a hundred who say s/he need not – we listen to the patient. What is the reason? The heart knows its own bitterness (Proverbs 14:10).

תנן אם אין שם בקיאים מאכילין אותו ע"פ עצמו טעמא דליכא בקיאים הא איכא בקיאים לא ה"ק בד"א דאמר לא צריך אני אבל אמר צריך אני אין שם בקיאים כלל מאכילין אותו ע"פ עצמו שנאמר לב יודע מרת נפשו :

We learned in the mishna: If an ill person himself says he needs to eat and there are no experts present, one feeds him according to his own opinion. This implies that the reason one feeds him is because there are no experts present. One may infer from this that if there were experts present, no, one would not feed the ill person based on his own opinion but would instead listen to the advice of the experts. This is what the mishna is saying: In what case is this statement that one follows the opinion of the experts said? It is when the ill person said: I do not need to eat. However, if he said: I do need to eat, it is considered as if there were no experts there at all; we feed him based on his opinion, as it is stated: “The heart knows the bitterness of its soul” (Proverbs 14:10).

9. Ayelet Hoffman Libson, *Law and Self-Knowledge in the Talmud*, p. 147

In sum, tracing the development of the rabbinic debate over fasting suggests that it is possible to identify three distinct models of how the rabbis related to the intersection of the sanctity of Yom Kippur and the risk to life. The mishnaic model relied on the experts' authoritative decision, even when it contradicted the patient's opinion that he was in need of food. The amoraic position, by contrast, focused on the threat to life and emphasized that any doubt – raised by either patient or physician – is sufficient to be cautious and permit the patient to eat. The post-amoraic redactors diverged from this position, emphasizing instead the importance of the patient's own knowledge in determining whether she should eat. I propose that there are two separate but interrelated transitions throughout this rabbinic conversation. First, there is a shift from the authority of experts to the autonomy of individuals. However, I believe we can also point to a second, subtler shift, occurring between the amoraic and post-amoraic periods. In contrast to the opinions of the earlier sages who understood the Mishnah as referring to medical knowledge alone, I offer a reading of a new perception in the post-amoraic layer, reinterpreting earlier sources so as to transition the discussion to a conversation about the religious-spiritual conception of fasting.

The correlation between fasting and atonement was not, of course, limited to one day per year. Rather, for both Jews and non-Jews in late antiquity, suffering constituted one of the central paradigms of religious understanding and conceptualization of the self. By delving deeper into the religious significance rabbinic Jews accorded to the connection between suffering, death and atonement, we will shed further light on the Talmudic dispute at hand, exploring the context in which suffering, knowledge and choice became inextricably intertwined.

SHALOM HARTMAN מכון
INSTITUTE הרטמן שלום

Hartman Resources for this Moment

updates.hartman.org.il

IDENTITY/CRISIS PODCAST

SHALOM HARTMAN מכון
INSTITUTE הרטמן שלום

Subscribe to our new weekly podcast about Jewish news and ideas
hosted by Yehuda Kurtzer

Available on iTunes, Spotify, and Soundcloud

